

Community Development in Europe¹

Avrupa'da Toplum Kalkınması

H. Eylem KAYA²

Giriş

Avrupa'nın tamamında, sadece alanda daha uzun bir geleneğe sahip olan ülkelerde değil, bu tür kavramların yeniden gündeme geldiği Bulgaristan, Romanya ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde de toplum kalkınması (TK) için yeniden bir canlanma söz konusudur*. Hükümetlerin, dahası, özellikle karar verme sürecinin ilk basamaklarında yer alan yurttaşların oluşturduğu etkileşimli yönetimi teşvik eden yerel otoritelerin sayısının artmasıyla, siyasal ortam elverişli bir hale gelmiştir. Bu artan desteğin bir başka örneği olarak, Mart 1989'da Avrupa'nın yerel daimi kongresi ve bölgesel otoriteleri, kentlerde kendi kendine yetme ve TK konusunda bir önerge kabul ettiler*.

Birçok devlet kurumu, insanların katılımını organize etmede, gelişmiş yetenek ve uzmanlığa sahip sivil toplum organizasyonlarının artan değerinin farkına varmaktadır. Ancak, TK'ya yönelik sistemli yaklaşım görüşleri, Sosyal Kapsam Programı URBAN (Kentsel) II ve diğer çeşitli programlarda yer alan üstü kapalı anlatımı ortaya çıkarmasına rağmen, Avrupa Birliği tarafından TK'ya ilişkin net bir imajın bulunduğu siyasi bir belge yayınlanmamıştır. Ayrıca, yoksullukla savaşmayı ele alan geçmiş belgeler de toplumsal olarak dışlanan grupların (kendi) örgütlenmesinin önemini altını çizmektedir. STK'ların notu toplumsal dışlamaya karşı mücadelede açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. TK'nın aksine "sivil toplum" dan Avrupa Komisyonunun siyasi belgelerinde ismen açıkça bahsedilmektedir*.

Bu makale, topluluk içerisindeki daha uygun birkaç eğilimin bünyesinde oluşan TK'da ortaya çıkan bazı gelişmeleri bir araya getirmektedir. Temel eğilimler istemeyerek de olsa her bir ülkedeki kentler ve topluluklar arasındaki farkları göz ardı etmemektedirler.

* Londra'daki (Kasım 2001) TK Uygulama Kurulu IACD (International Association for Community Development)'nin Avrupa kolu ve Sosyal Kalkınma Birleşik Avrupa Bürosu CEBSD tarafından organize edilmiş halk katılımı konulu uluslararası bir kongrede Craig tarafından ulaşılmış sonuçtur.

¹ Çevirisi yapılan makalenin orijinal kopyesi şu şekildedir; Hautekeur, G. (2005). Community Development in Europe, *Community Development Journal*, 40(4), pp. 385–398, Oxford University Press. <http://cdj.oxfordjournals.org/content/40/4/385.extract>

² Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, eyka76@yahoo.com

* Avrupa yerel ve bölgesel yönetimler daimi konferansı, 7–8 Mart 1989 24.oturum esnasında önerge 208 i kabul etmiştir.

Bu yüzden okuyucu Avrupa'daki TK'nın bütün değil ancak kısmi bir görüşünü edinecektir. Temel bazı gelişmelerin taslağını çıkarırken, Avrupa'daki TK'yı anlamayı yine de sağlayabiliriz. Bu analiz kısmen literatüre ve CEBSD (Combined European Bureau for Social Development)'nin 10 üyesi arasında 2003 yılının başında düzenlenen bir araştırmaya dayalıdır*.

Bu çalışma; Kuzey ve Güney Avrupa TK'nın, farklı siyasal ve sosyo-ekonomik bağlamından yola çıkmaktadır. Anahtar prensiplerini, konum ve esas görevlerini göz önünde bulundurarak, Avrupa'daki ulusal ve bölgesel TK örgütleri arasındaki artan bir karar birliğinin varlığını, farklılıklara rağmen kanıtlayacağız. Hatta bu durum aynı temel zorluklara karşı sınırlı işbirliği gereksinimini deneyimleyen TK örgütleri için daha fazlasıdır.

*Yurttaşlar ve Avrupa karar oluşum çevreleri arasındaki görüş ayrılığı dolayısıyla AB, "Avrupalı Yönetim" üzerine oluşturduğu (Temmuz 2001) resmi raporunda, yurttaşlar ve yönetimler arasındaki diyalogda sivil toplumun önemini vurgulamaktadır. Siyasi karar oluşumunda sivil toplumun rolüyle ilgili olarak, AB tutarlı bir yaklaşım için çabalamaktadır. İletişime dair tüzüğünde (Kasım 2002), Avrupa komisyonu ilgili tüm partilerle müzakerelerde asgari standart normlarının birkaçını ve genel prensipleri oluşturdu. Başka bir deyişle, sivil toplum için daha etkin bir rol ile temsili demokrasiyi güçlendirme arasında bir ters düşünmemektedir.

*1990'larda kurulan TK ile ilişkili örgütlerin Avrupalı küçük bir networküdür. TK'yı destekleme ve teşvik etmeye kendini adanmış Avrupa'daki örgütleri bir araya getirir. Şu 11 üyeden meydana gelir: İsveç'te CESAM (Centre for Community Work and Mobilization), İrlanda'da CPA (Combat Poverty Agency), Britanya'da CDF (Community Development Foundation), İspanya, Katalonia'da DC (Desenvolupament Comunitari), Macaristan'da HACD (Hungarian Association for Community Development) Danimarka'da KSS (Kristeligt Studenter-Settlement), Hollanda'da LCO (Landelijk Centrum Opbouwwerk), Fransa'da MdSL (Mouvement pour le Développement Social Local) Almanya'da PBW (Paritätisches Bildungswerk), Norveç'te IB (Stiftelsen Idebanken/ Ideas Bank), Flanders ve Brüksel'de (Belçika) VIBOSO (Vlaams Instituut Ter Bevordering En Ondersteuning Van De Samenlevingsopbouw).

CEBSD'nin etkinlikleri konusunda güncel bilgi için: www.cebsd.org/contacts bakınız.

Ulusal ve Bölgesel Bağlımlar

İçerikteki farklılıklar, TK ile anlam ortaklığı kapsamında yansıtılır görünmektedir, çünkü CEBSD üye örgütleri içerisinde, resmi kalıp bir tanım söz konusu değildir. Aşağıdaki anahtar kavramlar, CEBSD'nin en az iki veya daha fazla üyesinin tanımlamasında vurgulanmaktadır (Hautekeur, 2003)*.

Toplum Kalkınması:

*insan gruplarına profesyonel ve bağımsız destek sunar;

*o bölgenin insanlarıyla beraber topluluk problemlerini tanımlar;

*problemleri çözmede kendi kendilerini örgütleyebilsinler diye yörenin insanların yetkilenimini artırır;

*dikkati öncelikle toplumsal yoksunluk ve dışlama ile mücadele eden insanlara çevirir;

*karşılıklı saygı ve toplumsal adalete dayalı güçlendirilebilir bir topluluğa katkıda bulunur;

*insanların katılımına engel oluşturan güç yapılarına karşı mücadele verir; ve

*o bölgenin insanları tarafından çevrenin sosyokültürel gelişimine katkıda bulunur.

**Yoksullukla Mücadele Kurulu CPA, Yoksulluğa karşı Avrupa Ağı EAPN'nin (European Antipoverty Network) bir üyesidir. CESAM, Avrupa Sosyal Ekonomi Ağı REVES (a European social economy network) ve EAPN'nin bir üyesidir. TK vakfı Uluslar arası TK Derneğinin bir üyesidir.*

**HACD, sadece CEBSD'nin değil ayrıca IACD, Uluslararası Toplum Eğitimi Birliği/ Doğu Avrupa Yurttaşları Merkez Ağı ve Orta ve Doğu Avrupa TK Ortaklığının bir üyesi olduğu için en başta yer almaktadır.*

CEBSD üyeleri resmi kalıp bir tanım kullanmazken, Henderson (2002) tarafından tarif edildiği gibi CEBSD tarafından geliştirilen temel prensipleri dikkate alarak ileri düzeyde bir mutabakat sağlamayı başarmışlardır. Özetlenirse, aşağıdaki prensipleri tanımlamaktadır:

1-Bireysel ve Kolektif: TK çalışması hem bireylerin hem de grupların kalkınmasını ve eğilimini içermektedir. Bireysel büyümeye kaçınılmaksızın bağlanma, grubun dönüşüm sürecini oluşturmaktadır.

2-Süreç ve Sonuç: Birinci prensiple ilgili olarak, bireylerin ve grupların öğrenme süreci ile öte yandan somut sonuçları/çıktıları başarma arasında oluşturucu bir gerilim söz konusudur.

3-Dezavantaja Odaklanma: TK çalışması, dışlanma ve ihmale karşı mücadeleye öncelik verdiği için tarafsız bir hareket değildir. En fazla zarar gören gruplara ve yerel topluluklara olan bu yönelim, somut kavramlar içerisinde, niçin kadın gruplarının, etnik-kültürel azınlıkların ve işsizlerin desteklendiğini açıklamaktadır. Kaybın yapısal nedenleri, çoğunlukla yerel topluluk düzeyinin ötesine taşındığından, TK çalışanları sadece yerel topluluk içerisinde aktif olmakla kalmayıp ayrıca diğer ortaklarıyla birlikte çeşitli düzeylerde siyasi tutumları etkilemek için çabalamaktadırlar.

4-Katılım: TK çalışanları insanları harekete geçirirler. Bu bağlamda, yerel topluluk mitinglerinde veya halk toplantılarında katılıma kolayca eğilimli olmayan, en az sesi çıkan ve en fazla zarar gören

gruplara önem gösterirler. TK yoluyla yetkilene sadece grup sürecinde aktif olan bireylere değil ayrıca daha geniş bir ağa etki eder. Örneğin; Kiracılar birliği, birliğin tüm üyelerini temsil eder. Belirlenen bir çerçevedeki kiracıların yaşam koşullarının geliştirilmesi için öneriler oluşturur veya girişimlerde bulunur.

5-Önleme: TK çalışmasında, planlama, caddeler ve meydanlarda bulunma gibi, yerel topluluğun hizmetlerinin gelişiminde ve topluluk öneri merkezinin yönetiminde aktif bir şekilde yer alan o bölgenin insanların oluşturduğu çok sayıda örnek mevcuttur. Kalkınma çalışmasında yer almaları süresince, sosyal ve eğitici beceriler kazanırlar. Bu sayede sorunlardan kaçınılabılır veya artmasından ve kontrolden çıkmasından korunulabilir.

6-Dönüşüm ve Etki: Toplum Kalkınmasında, hem değişimi üstlenmede hem de dönüşüm süreciyle başa çıkabilmelerinde, yöre insanlarına yardım etme bir sorundur. TK çalışması, istenilen amaçları başarmaları için yöredeki insanlara kendilerini organize etmelerinde destek verir ve onları motive eder. Örneğin, kullanılan stratejiler ve metotlar, yerel bir okulun kapanmasını önlemede veya dairelerin yenilenmesinin maliyeti ve niteliğiyle ilgili konut sahipleriyle görüşmelerde amaca bağlı olarak farklılaşmaktadır.

TK çalışmasının umutsuz durumlarda, olumlu değişimlere neden olduğu birkaç modeli vardır. Bu yüzden istihdam ve özgüven sorumluluğu siyasi durumu etkileme gereksinimiyle baş başa gider. Toplum kalkınması, sürekli değişen niceliği ve katılımı artan konular dizini tarafından etkilendiği için Baert (2003) Flanders'deki (Kuzey Belçika) Toplum Kalkınmasının karmaşık farklılığına işaret eder. Her bir ülke ve bölgenin durumu oldukça farklı olduğundan örgütün formundaki ve özündeki farklılık Avrupa'daki TK için çok daha geçerlidir. Bu yüzden, halkın örgüt düzeyinde farklılıklar söz konusudur. 2000 senesi yıllık raporunda, Hollanda'daki ulusal Toplumsal Kültürel Planlama ofisi, birkaç Avrupa ülkesi arasında bir karşılaştırma yapmaktadır.*

Rapor, Hollanda ve İskandinav ülkelerinin yüksek düzeyde bir sivil toplum örgütlenmesi tarafından şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. İzgenin diğer bir ucunda, örgütlenme düzeyiyle Fransa ve diğer Güney Avrupa ülkelerini bulmaktayız. Geriye kalan Batı Avrupa ülkeleri, örgütlenme düzeyinde ise ortalarda bir yeredirler (SOCIAAL CULTUREEL PLANBUREAU (2000), Sociaal en Cultureel Rapport 2000, Nederland in Europa, Den Haag, s. 138-140).

Komünizmin çökmesinin ardından Batı Avrupa'da "sivil toplum" tekrar ortaya çıkmaya başladı. Komünizm devrinde en aza indirgenmişti. Yurttaşların çok az sayıdaki toplum eylemleri, genellikle Komünist parti tarafından yönetilirdi. Çek Cumhuriyetindeki toplum örgütü merkezinden Jindrova, 1948'de, Komünist Parti yönetimi ele geçirdikten sonra, TK'nın destekten uzaklaştığına işaret eder (Jindrova, 2003). Çoğunlukla hükümet tarafından denetlenen belirli sayıda örgüte, boş zaman etkinliklerini oluşturma izni, resmi olarak verilmiştir.

* *Bu sebeple, Avrupalı siyasi karar oluşumuna ilişkin sınırlı ilgi, sosyal işleyişin başarısızlığıyla ilişkilendirmez. AB, yurttaşları ilgilendiren konular üzerine kararlar aldığı anda, Brüksel'de gerçek bir ilgi*

vardır, SOCIAAL CULTUREEL PLANBUREAU (2000), Sociaal en Cultureel Rapport 2000, Nederland in Europa, Den Haag, s. 155.

Devletin her şeyi yukarıdan organize ettiği Komünizm altındaki bu ülkelerde, TK kavramı, TK Macaristan birliğinin kuruluşunda hazır bulunan hem Ilona Versceg hem de Tamas Varga tarafından vurgulandığı gibi, yeniden oluşturulmak zorundaydı. Örgütlenme derecesindeki farklılıklara ilave olarak, refah sistemlerinin içerisinde de nispeten büyük farklılıklar bulunmaktadır. Hollanda ve Portekiz'deki TK arasında çok sistematik ve gerçeklere dayanan bir karşılaştırma yapan Van Den Hoven (2002) uygulamada temel farklılıkları ortaya koymaktadır.

Şu ana kadar, Portekiz'de tamamlanmamış temel toplumsal hizmetlerle karşılaşıırken, Hollanda'da nispeten yüksek düzeyde hizmet sunulmaktadır. Portekiz hükümeti yeni hizmetler oluşturma konusuna yoğunlaşmaktadır. Portekiz'deki toplumsal çalışma, ortak eylemler düzenlemede, yurttaşların desteğinden ziyade, bireysel destek yönünde geleneksel olarak yönetilmektedir. Bu yüzden Hollanda'dan farklı olarak, yöre insanının kolektif katılımına az önem verilmektedir. Üstelik mevcut hizmetlere yönelik herhangi bir etkileşimini yürütmede yöre insanların görüşme alanı da sınırlıdır.

Bu açıdan bakıldığında, Hollanda TK'sı, kendi alanına ve rolüne sahiptir. Portekiz modelinden açık bir şekilde farklılaşan, toplumsal bölge içerisinde, bir uzmanlaşmadır. Bu, Hollanda'daki TK çalışma alanları ve amaçlarından açıkça anlaşılabilir (Van Den Hoven, 2002, s..403).

Harvey (2000), katılımı teşvik etmek için, bir Avrupa stratejisini ele aldığı CEBSD belgesinde oldukça benzer bir sonuca ulaşır. Diğerlerinde bulunmazken, bazı ülkeler, TK çalışanlarına ve benzeri uzmanlara sahiptir. Güney Avrupa ülkelerinde şimdiye kadar TK ve yönetimin diğer katılımcı formları, sadece sınırlı bir toplumsal altyapı sistemine sahip olmuşlar ve bunun sonucunda da az gelişmişlerdir.

Yerel bağlama dayalı olarak, bazı kavramlar farklı bir anlama ya da aynı kavramlar bir diğer ada ve dolayısıyla da bir başka yan anlama sahiptirler. TK'nın İngilizce kavramının içeriği Flander'deki (Belçika) ve Hollanda'daki TK ile anlaşılmanın az ya da çok eş anlamlısıdır. İsveç'teki toplum çalışması ve hareketi merkezi CESAM (Centre for Community Work and Mobilization), TK'nın Anglo-Saxon modelinden esinlenmektedir. Fransa, İspanya ve Portekiz gibi güney ülkelerinde, yerel sosyal gelişim kavramı, gelişimsel veya gelişim temelli etkinlikleri tanımlamada kullanılmaktadır. TK'nın Fransız örgütü, MdSL olarak adlandırılır. Fransızca'daki "communaute" İngilizce "topluluk" tan farklı bir anlama sahiptir.

Katılımcı yöntemleri konferans serileri aşamasında, Avedano (2002) topluluk kelimesinin içinde yer aldığı bağlamın, ülkeden ülkeye değiştiğini açıklamıştır. Turin kenti yararına düzenlenen Avrupa projeleriyle uzun süre ilgili olmasına bağlı olarak kısmen Avrupalı ortaklarının etkisi altında bulunan şimdi sadece İtalya'daki uzmanlar, TK'nın özel yaklaşımının anlamının bilincine yavaş yavaş varmaktayken, Kuzey Avrupa ülkelerinde topluluk kavramının (ve bu yüzden ayrıca TK'nın da) güçlü

bir şekilde yerini aldığı sonucunu ortaya koymaktadır. Şimdiye kadar İtalyan kentlerinin TK yerine yerel katılımdan söz ettikleri örneğine rastlanmamıştır.

Bu imajın daha iyi düzeyde iyileştirme gerektirmesine rağmen, yukarıda bahsedilen sonuçlar, Kuzey ve Güney arasındaki refah bölgesinin sınırlarına işaret ediyor gözükmektedir. Ancak, İtalya'daki TK uzun bir geleneğe sahip değilken, aradaki kooperatifler toplumda geniş bir destek kitlesine sahiptirler. Gorman'a (2003) göre İtalya, toplumsal ekonomiye dayalı, çevre ilişkili projeler açısından, çoğunlukla uzun süreli kooperatiflerin Avrupa ağının gelişiminde ön sırada gelmektedir. Bununla beraber, uygulamayla ilişkili olarak sorunlara kolektif ve katılımcı yaklaşıma sıra geldiğinde, Kuzey Avrupa ülkelerinin tümü aynı çizgiyi izlemezler. Almanya'da "Gemeinwesenarbeit" TK'sı yaygın olarak uygulanmamaktadır. Belçika örneğini ele alırsak, Belçika'nın güney bölgesi Wallonia'da ayrı bir TK sektörü bulunmazken, Flander'de Flaman hükümeti tarafından desteklenen oldukça gelişmiş TK yapıları mevcuttur.

Kısacası, bir tarafta Avrupa bölgeleri arasında, diğer tarafta bölgelerdeki alanlarda, diğer konularla beraber önemli farklılıkların özel ulusal bağlam tarafından belirlendiği görülmektedir. Toplumsal uygulama kendi kuvvetlerine sahiptir. Hükümetin, STK'ların girdilerini, refah programlarına yönlendirme kapsam ve metodu, ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır.

Toplum Kalkınması Uygulaması

Avrupa'daki TK'nın yerini ve konumunu belirlemek için CEBSD'nin 10 üyesi arasında yapılan bir araştırmanın sonuçlarını izlemekteyiz*. TK'nın anahtar yönlerinin farkına varma, uzmanlaşma, TK'nın rolü, çalışmasının öncelikli kısımları ve TK'nın yönettiği düzeyleri sırasıyla ele alacağız.

**6 Aralık 2003'de Kopenhag'da CEBSD'nin bir seminerinde, CEBSD araştırması VIBOSO sonuçları tartışıldı.*

İdari Farkındalık

Büyük Britanya, Hollanda, İrlanda ve Flander'de, TK'yı tanımayı ayrı bir disiplin olarak tanıyan, yasal düzenlemeler geliştirilmektedir. Bu yasal düzenlemenin temelinde birbirleriyle ilişkili olan örgütler yönetim tarafından ayrıca desteklenmektedirler. TK'nın desteklenen kısmına gelince, yapılar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Hollanda'da TK yerel örgütleri maddi destekler açısından yerel otoritelere bağılyken, ulusal TK örgütü LCO (Landelijk Centrum Opbouwwerk) ulusal yönetim tarafından desteklenmektedir. Flaman hükümeti, TK çalışması bölgesel kurumları RISO (Regional Institutes)'lara olduğu kadar hem de Flaman Destek Enstitüsüne (VIBOSO-Vlaams Instituut Ter Bevordering En Ondersteuning Van De Samenlevingsopbouw) katkı sağlamaktadır.

Büyük Britanya'da, TK kuruluşu CDF (Community Development Foundation), kesin olarak İçişleri Bakanlığı Aktif Toplum Birimi ACU (Active Community Unit) ve diğer bölümlerce de tanınmıştır. CDF sadece ulusal yönetimden değil ayrıca yerel otoritelerden mali destek, kuruluşlar ve özel sektörden de ek mali destek almaktadır. CDF, İngiltere, Galler ve daha sınırlı bir şekilde Kuzey İrlanda'da etkindir.

Bahsedilmesi gereken diğer kurullar TK Merkezi: TK çalışanlarının bir şemsiye örgütü (CDE- Community Development Exchange) ve TK Öğrenme Federasyonudur (CDL- Community Development Learning).

İrlanda'daki Yoksullukla Mücadele Kurumu (CPA- Combat Poverty Agency) TK'yı yoksullukla mücadelenin yapısında bir kaldıraç olarak görür. Ayrıca Topluluk Çalışanları Kooperatifi CWA (Community Workers Cooperative), TK girişimlerini desteklemektedir. CWA, İrlanda'nın tamamında etkin değildir fakat belirli yerlerde bölgesel ağlar oluşturmuştur. Bununla beraber, TK'nın, çevre ve gruplarda yoksunluğa odaklanmış ulusal bir programı bulunmaktadır. 90'dan fazla grup bu program aracılığıyla desteklenmektedir. Sonuç olarak, belirli bölgelerde ortaklıklar yoluyla toplumsal dışlanma ile mücadele için çabalayan diğer yerel kalkınma programları hala mevcuttur. TK bu yerel programların temel unsurunu oluşturmaktadır.

İsveç, Macaristan, İspanya, Fransa, Norveç ve Almanya'daki TK örgütleri gibi CEBSD'nin diğer üyeleri, ulusal düzenleme umamazlar. Onların çalışması yurttaşların katılımını düzenlemeden sorumlu yerel otoritelerin inisiyatifine kalmaktadır. Almanya'da bir profesyonel örgütlenmiş çalışma alanı olarak TK birleşik düzeyde yer almaz ve ayrı bir TK disiplini yoktur.

Kolektif sorunlara katılımcı bir yaklaşım için olanak yaratmaya çabalayanlar genellikle toplumsal hizmetlerde görevlendirilen çalışanlardır. Ancak, son 10 yılda çoğunlukla STK'lar tarafından oluşturulan yerel projelerdeki TK'da yeniden bir canlanma söz konusudur. 2002 Kasımında TK üzerine yeni bir Alman ağı başlatıldı: BAG (Bundesarbeitsgemeinschaft soziale Stadt und Gemeinwesenarbeit); tam olarak tercüme edildiğinde, toplumsal, kentsel ve TK birleşik çalışma grubu anlamına gelmektedir*.

Özellikle Fransa'da da özel bir TK disiplini yoktur. Öncelikle, Paris bölgesinde etkin olan Fransız örgütü MdSL, yerel barınma ve mesleki eğitim gibi birkaç uygulama alanında yurttaşların katılımına işaret eder.

Katılımcı demokrasi ortakları bazı topluluk merkezlerini, sosyokültürel kurumları, yerel otoriteleri ve yurttaşların girişim ağlarını kapsar. DC (Desenvolupament Comunitari) Katalonia'da (İspanya) etkindir. Bu örgüt Katalan hükümetinin, yerel Gündem 21'de yer alan bazı refah programlarına ve topluluğun etkileşimini yöneten belediye düzenlemelerindeki TK bağlantılarına karar verir. Ayrıca toplumsal çalışma içerisinde yer alan bazı üniversiteler ve liseler ve bireysel kuruluşlar (örn; Jaume Bofill, Perre Tarés) TK'a canlı bir ilgi göstermektedirler.

Macaristan'da ulusal bir düzenleme olmamasına rağmen, TK yavaş yavaş kendini göstermektedir. Macaristan hükümeti bünyesinde ise TK için bir bölüme sahip olan Macaristan Ulusal Kültür Enstitüsü yer almaktadır. TK etkinlikleri birkaç kültür merkezinde, belirli bakım merkezlerinde ve kent evlerinde yer almaktadır. STK'lara gelince, Macaristan'da en önemli oluşum şüphesiz Macaristan TK kurulu HACD (Hungarian Association for Community Development)'dir. Bunların yanı sıra birkaç TK bölgesel örgütleri mevcuttur.

* *Almanya, www.cebsd.org/cd ya bakınız. BAG'a ilave olarak ayrıca Bildungswerk, Stiftung Mitarbeit ve the Protestant Burckhardthaus Geinhausen Centre, TK programları geliştirmektedir.*

TK yasal düzenlemesinden yoksun olan ülkelerde HACD, CESAM, MdSL ve DC gibi örgütler, kuruluşlar ve özel sektör desteğindeki ek fon gelirleri için neredeyse tamamıyla yerel, bölgesel otoriteler ve hatta Avrupa sermayelerine muhtaçtırlar. TK örgütlerinin başarısı, yurttaşlar için, gereksinimlere ve problemlere çözüm üretmeyi olası kılan yerel uygulamanın tarafsızlığının derecesiyle ilgili ya da ona dayalıdır.

Uzmanlaşma

Avrupa'da TK'yla ilgili olan bir kişi genellikle başlangıç çizgisinin en altından başlamaz. Aksine, farklı ülkelerde yetiştirme, takiben üç düzeyde kendini gerçekleştirir. Birincisi, CEBSD'nin hemen hemen tüm üyeleri TK'nın üniversite ve/veya üniversite dışı eğitim sektöründe öğretildiğinin altını çizmektedirler. TK Macaristan örgütü, yüksek öğrenimin 31 kuruluşundaki derslerin HACD'ın geliştirdiği materyale dayalı olduğunu vurgulamaktadır.

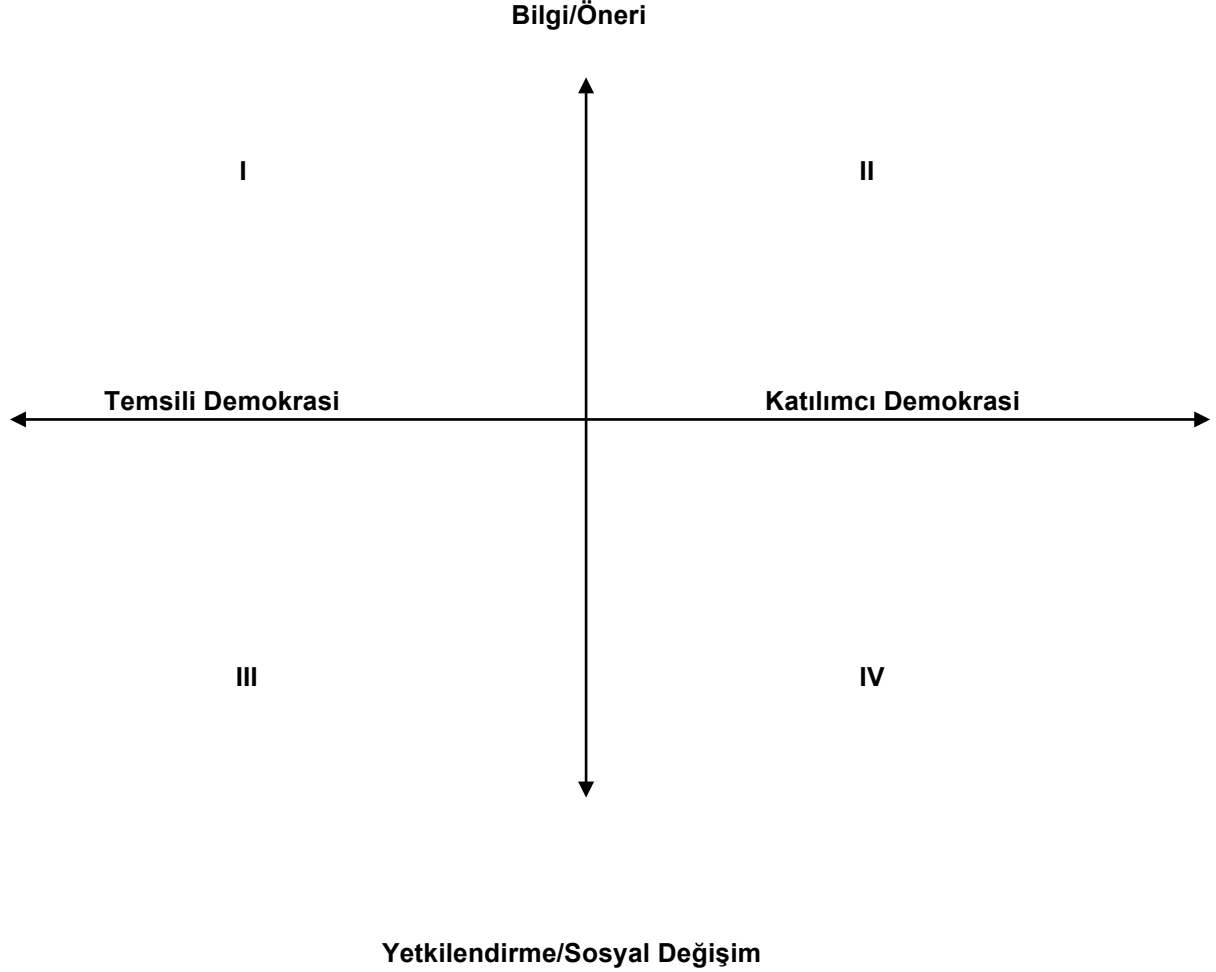
İkinci olarak, CEBSD'nin HACD, VIBOSO, CDF ve LCO gibi çeşitli üyeleri, TK çalışanları ve topluluk sosyal çalışanları için dersleri kendileri organize etmektedirler. Bu dersler genellikle, uzmanlık etkinliğinde yer alan çalışanlara direkt destek olabilecek metotları ve becerileri kapsar. Son olarak; TK örgütlerine ek olarak, örneğin Büyük Britanya'daki TK Öğrenme Federasyonu gibi, özel programlar geliştiren üçüncü gruplar vardır. Ancak TK eğitimi hassas bir noktada bulunmaktadır. Hem üniversite sektörünün içerisinde hem de dışındaki eğitim kursları, çoğunlukla özel bir TK disiplini üzerine yoğunlaşmaz. Fakat TK kursu, genellikle gençlik çalışması veya toplumsal çalışma eğitiminin oldukça küçük bir parçasını oluşturur. Bu yüzden, çok yönlü problem çözme durumlarında gücü küçümsenmektedir.

Bununla beraber, uzmanların hiç rol almadığı TK'nın başka formları da mevcuttur. Biz sadece yerel girişimler olarak, artan trafik güvenliğiyle ilgili yöresel komiteleri düşünme gereksinimini duyarız. O bölgedeki yerel yaşam koşullarını geliştirme çabaları her zaman uzman TK'dan değil ama yerel insanların kendi enerji ve çabalarından doğar.

Toplum Kalkınmasının Rolü

CEBSD üyelerinden, Şekil 1 deki diyagram içine kendilerini yerleştirmeleri istendi. Yatay olarak, örgütten, seçilmiş konsey veya parlamento üyelerini (Temsili Demokrasi) desteklemeye yönelip yönelmediklerinin ya da temel kaygının, yerel topluluk örgütlerinin (Katılımcı Demokrasi) desteklenmesi olup olmadığının belirtilmesi talep edildi. Dikey olarak ise örgütten, hükümet programları bünyesinde yurttaşlara bilgi ve tavsiye üzerine mi yoğunlaştıkları yoksa yerel topluluk gruplarına destek olmaya mı öncelik tanıdıklarını belirtmeleri istendi. Sonraki durumun amacı, istenilen sosyal dönüşümlerin ışığında gruplarını yetkilendirmedir.

Şekil 1 tamamlandığında, CEBSD'nin tüm üyelerinin, yöredeki insanların güçlenmesine ve Katılımcı Demokrasiye öncelik verdikleri görüldü (Kısım 4).

Şekil 1. Toplum Kalkınmasının Konumu

Aynı zamanda birçok üye, günlük çalışmalarında görüntünün daha karmaşık olduğunu belirttiler. Nitekim Barcelona'daki TK, çalıştıkları yerel otoritelerin çoğunun, çok daha sınırlı bağlamda yurttaş katılımına sahip olduğunu belirtmiştir. Onlar (yerel ortaklar) için katılım, bilgi ve danışmayla ayrıdır. Bir otorite olarak gündeme aldıkları konular hakkında, yerel topluluktan tavsiye beklemektedirler. Büyük Britanya'daki CDF, onların örgütünün gerçekten söylemde 4 kısmın hepsiyle ilişkili olduğunu; etkinliklerin çoğunun TK çalışma metotları ve ilkeleri ile ilgili seçilmiş yerel temsilcileri bilgilendirmeye çabalamak yönünde geliştiğini vurgulamaktadırlar. Bu kısmın kullanımı, CEBSD üyelerinin çeşitli bakış açılarını belirlemede faydalı olmuştur.

Çalışmanın Öncelikli Alanları

Üyelerin çoğunluğu aşağıdaki konuları öncelikli olarak belirttiler: Katılım, sivil toplumu ve yerel demokrasiyi güçlendirme, istihdam olanakları, barınma, çevrenin geliştirilmesi, sosyal kapsama, süreğen gelişme, kırsal kalkınma, değişim, kültürler arası aracılık ve iletişim. Ancak uygulamada, CEBSD üyeleri farklı vurgulara gitmektedirler. Örneğin; İrlanda'daki CPA, TK'yı, yoksulluğa karşı mücadelenin temel bir amacı olarak görmektedir, İsveç'teki CESAM, etkin yurttaşlığı ve demokratik uygulama oluşumlarını teşvik etmede ön sıradadır. Norveç'teki IB (Ideas Bank), yerel süreğen kalkınmanın temelinde yer alan kişiler ve otoriteler arasındaki diyalogu öncelikli olarak görmektedir (Gündem 21). Değişik yaklaşımlar TK'daki etkinliklerin farklılığını örneklemiştir.

Yerelden Uluslararasına

Genelde TK'yla ilişkili olan örgütler, hem yerel hem de ulusal uygulama düzeylerinde etkindirler. Birleşik Avrupa TK bürosuna olan üyelikleri dolayısıyla, pan-Avrupalı kavramı söz konusudur. Ayrıca CEBSD'nin bazı üyeleri diğer Avrupa ağlarının da üyeleridir (Hautekeur, 2003). Sonuç olarak, yerel toplumsal gelişmeler üzerine tartışıldığında, Katalan TK örgütü gibi Fransız örgütü MdSL'nin de, uluslararası kalkınma ile açık bir bağlantısının olması ve Güney Amerika'daki ortaklarıyla yakın iletişim içerisinde yer alması bahsetmeye değer bir durumdur.

Mücadeleler

TK, toplum içerisinde tanınmak için yıllardır uğraşmaktadır. Yukarıda belirtilen araştırmanın sonuçlarından anlaşılacağı gibi, bu zorlu çalışma bazı başarılar elde edilmeksizin de söz konusu olmamıştır. Hükümet ve pek çok diğer farklı kurumlar TK'ya, orta düzeyde maddi destek talep etmektedir. TK içerisinde yer alan çoğu örgüt için yönetimle sözleşmeler tamamlayıcı birer gelir kaynaklarıdır. Henderson (2003) Avrupa'da, TK'ya artan ilgiyi dikkat çekici bir yönelim olarak değerlendirmektedir. Bu durum, ulusal ve Avrupa programlarındaki, yerel topluluklar ve kentlerin gelişimi ve yaşam alanı ile ilgili olarak yerel ekonomiyi etkin kılma konularında önemli bir rol oynamaktadır. Şu anda TK'nın siyasi uygulama aşamasında önemli bir ortak olarak tanınmış olması kesinlikle bir ilerlemedir. Ancak Henderson'a göre bu işlevsel ilginin artmasında birkaç tehlike yer almaktadır. Programların yeniden oluşmasında, vurgu genellikle, yerel topluluğun ekonomik gelişimi ve fiziksel eylemi üzerine olmakta, bu oluşumun toplumsal boyutunun üzerinde ise çok daha az durulmaktadır. Enerjinin çoğu ağlara verilmekte ve bu durum bazen çevredeki yerel toplulukla çalışmanın giderinde gerçekleşmektedir. Programlar o bölgedeki kişilerle oluşturulmalarından ziyade onlar için hazırlanıyor olarak algılanmaktadır.

Duyvendak (2003) TK çalışanlarının kendilerinin önemli bir rol oynadıkları bir meslek dönüşümü programıyla ilgilenmektedir. Bu dönüşümde, polis, eğitim ve barınma dernekleriyle işbirliğini analiz etmektedir. TK çalışanlarının en zayıf gruplara destek olmak için orada bulduklarından şüphe

duymamaktadır ancak TK çalışanları daha çok önemi danışma, ortak karar ve sosyal uyuma vermektedirler. Bunun sonucunda da toplumsal eşitsizliklere, çıkar çatışmalarına ve sosyal ters düşmeyle ilgili sorunlara daha sınırlı bir ilgi söz konusu olmaktadır. Duyvendağ ayrıca Hollanda'daki TK bakış açısındaki bir dönüşümü fark eder. Eğitimin çoğunlukla özgürlüğün yerini aldığını vurgular.

Bu yüzden, TK çalışanlarının, bürokrasinin geciktirmesinin ve resmi prosedürlerin boyunduruğunda kalma tehlikesi içerisinde oldukları ortadır. Ayrıca TK, hedeflerin şekillendirdiği kısa süreli projelerle ilgilidir ve yine kısa süre içerisinde meyvesini vermek zorundadır. Sonuç olarak, toplumdaki ikilik ve ayrımcılık ve ırkçılığın olası oluşumları gibi zor sosyal sorular, siyasi gündemde yerini almakta güçlük çekmektedirler. Ancak Craig (2003), Büyük Britanya'daki şiddetin oldukça yeni bir patlamasına işaret ederek, ırkçılığın Avrupa'daki TK için en büyük zorluklardan birini oluşturduğunu dile getirmektedir.

TK, etnik azınlık ve kültürel toplulukların içerisindeki yetkilendirme sürecini oluşturmada ve azınlık grupları uygulamada söz sahibi olabilsin diye liderliğin yeni şekillerine destek sağlamada güçlüklerle karşılaşmaktadır. Campfens (1997) dünyanın çeşitli bölgelerinden 6 ülkeyi kapsayan çalışmada, kentsel toplulukların gittikçe çok kültürlü bir yapı oluşturmaları nedeniyle batı ülkelerinde ırkçı sesli, etnikler arası gerilimin artmakta olduğunu belirtmektedir. Ona göre, bu ülkeler son zamanlara kadar, bütünleşmeyi oluşturmanın aracı olarak TK'nın öneminden bahsetmemişlerdir. Grup bütünleşmesini başarma, kültürel farklılıkları kabul etme uygulamaları genellikle göz ardı edilmektedir.

Öte yandan Campfens, TK'nın, yerel, bölgesel ve uluslararası bağlamda, sosyal adalet ve insan haklarına yönelik artan bir ilgi doğrultusunda, mahalleler ve grup gelişmesi üzerine kısır yoğunlaşmasından uzaklaşmakta olduğunu vurgulamaktadır.

Yeni TK için mücadele, dünya çapında etkin bir sivil toplumun ortaya çıkışına önderlik edecek yerküre çevresindeki ortaklığın ve dayanışmanın çemberlerini güçlendirmeyi, yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde oluşturulan kalkınmayı ve insan haklarını desteklemektir (Campfens, 1997, s. 466).

Sonuçlar

Bu makalede sunulan TK'nın kısmi vizyonundan haberdarız. CEBSD gerçekte TK'ya destek olmak üzere oluşturulmuş örgütleri bir araya getiren küçük bir Avrupa Network'südür. Fransa'da, Paris tabanlı MdSL gibi bazı CEBSD üyeleri, ülkelerindeki toplumsal gelişmenin temsili bir ortağı değillerdir. Ancak, literatür taraması ve araştırma, Avrupa'daki TK'nın, gerilemenin üstesinden gelme analizini sağlamaktadır. Üye ülkelerdeki farklı problem çözme yaklaşımlarını açıkça gösterir. Sonuç olarak, Avrupa içerisinde TK'nın yeri ve görüntüsü konularında şüphe götürmez farklılıkların olduğu açıktır. Diğerlerinin yanı sıra bunlar, sadece Avrupa'da ulusal ve bölgesel bağlam tarafından değil, ayrıca ülkelerdeki siyasal ve kültürel farklılıklar tarafından da belirlenmektedirler.

Ulusal ve bölgesel bağlamlarda farklılaşmaya rağmen, CEBSD'nin üye örgütleri, TK'nın temel ilkeleriyle ilgili olarak yüksek düzeyde bir anlaşma sağlamışlardır. Bu uygulamadaki uygun söylem ve tüzük, ortak problemlere katılımcı bir tavırla, toplu olarak bir yaklaşımının yer aldığı taban sürecidir. Hedef grubun ve yapısal dönüşümün güçlenmesi buna merkez oluşturur*.

**Bu arada yukarıda bahsedilen temel ilkeler, TK çalışmasında iyi uygulamanın ölçütüne karşı bir Avrupa değişim programı çerçevesinde test edilmektedir. Ancak, Avrupa değişim projesinin ilk aşamasının döneminde, bir projenin karşılaması gereken ölçütün formüle edilmesinde yaygın bir oybirliğine işaret etmektedir. TK çalışmasında iyi uygulamaya dair Avrupa değişim projesinin değişim toplantıları sürecince, katılımcılar, dezavantajlar üzerine aşırı değinimiyle ilgili çekincelerini vurguladılar. Sosyal haklardan yoksunluk veya yoksul bir yerel topluluk gibi terimler, birey üzerinde olumsuz bir etiket bırakmakta ve yerel toplulukları küçük düşürmektedir. Bu durum kasıt olmamasına rağmen ebeveyn gibi davranma tutumunu açığa vurmaktadır. Eğer bir kişi, asgari bir gelire yaşamak zorunda kalırsa, bu o kişinin parayı elinde tutamayacağı anlamına gelmez. Aksine, çok az bir takviyeyle, yıllarca geçinebilmektedir. Özgür yaklaşımda yardım önerenlerin, yerel toplulukta, sözde eksikler ve açıklardan ziyade, bireysel kapasiteleri başlangıç noktaları olarak ele almaları daha iyi olur. Bu takibi gerektiren bir tartışmadır*

Bu araştırmaya verilen yanıtlar, Avrupa'daki TK kavramları ve içeriğine ilişkin ortak bir fikir birliğine işaret etmektedir. Araştırma, TK'nın farklı siyasal ve kültürel bağlamlar altında geliştiğini göstermekte fakat araştırma şekillerinin analizi, TK'nın, etkenlerin birleşimine bağlı olarak ileri gidip gitmediğine işaret etmektedir:

- * özerk TK örgütlerinin ve/veya ayrı TK disiplininin tanınması;
- * hükümet tarafından önemli finansal destek;
- * etkileşimli veya katılımcı karar verme sürecine karşı tarafsızlık;
- * TK'nın artan değerinin oluşturucuları arasında daha büyük farkındalık;
- * üniversite veya dışı eğitimde okutulan çeşitli derslerin ana bir tema etrafında birleştirilmiş öğretim programı;
- * TK uygulayıcıları için nitel yetiştirme ve üç boyutlu araştırma;
- * TK gruplarını bir araya getirecek başarılı uygulamayı paylaşarak ve yayararak yatay öğrenme; ve
- * bir Avrupa yapısı içerisindeki TK örgütleri arasında, bölgeler ve uluslar arası bağlantılar.

TK, Avrupa refah tablosunda genel anlamda kesinlikle yerini bulmuştur ve çoğu Avrupa ülkesinde de yükselen bir profil edinmektedir. Aslında fazlası doğrulanmaktadır. Devlete ait programlardaki işlevsel ilginin aşırılığı TK'nın kimliğini tehlikeye sokmaktadır. Yukarıdaki zorlukları dikkate aldığımızda, sorunların karşısında daha net bir TK görüntüsü oluşturmak için daha fazla müzakere ve yansımaya ihtiyaç vardır. Yıllar geçtikçe, TK'nın yasa koyucularla ilişkide olmak zorunluluğu açıkça belirmektedir.

Yasa koyucuların, devlet memurlarının ve sivil toplumdaki ilgili örgütlerin, TK'nın artan değerinin daha çok farkında olmalarını sağlamak gerekmektedir.

Teşekkürler

Yazar, yardımları için CEBSD'nin tüm üyelerine teşekkür etmek ve öğüt ve önerileri için Paul Henderson'a minnettarlığını belirtmek ister.

Kaynakça

- Avedano, L. (2002). The Role of European Networks in the Implementation of Community Development Policies, in Gorman, M. *Participatory methods and local mobilisation in decision-making processes*. Brussels: CEBSD.
- Baert, H. (2003). *Handboek Samenlevingsopbouw in Vlaanderen*. Brugge: Die Keure.
- Harvey, B. (2000). European Strategy: Putting Participation at the Heart of European Integration
- Campfens, H. (1997). *Community Development Around the Wor.*, 448–449. Toronto: University of Toronto Press.
- Craig, G. (2003). Editorial introduction. *Community Development Journal*, 38(1).
- Duyvendak, J.-W. (2003). *Transformatie van een professie – het opbouwwerk en de grote overgang*. Den Haag: Elsevier.
- Gorman, M. (2003). Community Development in Europe. In K. Christensen and D. Levinson (eds), *Encyclopedia of Community: From the Village to the Virtual World*. Brussels: CEBSD.
- Hautekeur, G. (2003). *VIBOSO-CEBSD Questionnaire: Community Development in Europe*, VIBOSO, Brussels.
- Henderson, P. (2002). *Social Inclusion and Citizenship in Europe: The Contribution of Community Development*. Dr. Gradus Hendriks Stichting, Den Haag.
- Henderson, P. (2003). European Trends in Community Development. *A presentation to the seminar "Community Partnership Building in Central and Eastern Europe"*. 27–29 March 2003. Sovatia, Romania.
- Jindrova, P. (2003). Community Development in East and Central Europe. *Community Development Journal*, 38 (1), 59–63.
- Van den Hoven, R. (2002). *Opbouwwerk tussen emancipatie en beheersing: een vergelijkende studie naar praktijk van opbouwwerk in Nederland en Portugal*, 390–399. Landelijk Centrum Opbouwwerk, Den Haag.